

ВИВЧЕННЯ СИНОНІМІКИ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Комунікативна компетентність є однією з пріоритетних, адже мова - це засіб спілкування, соціалізації й адаптації студентів у нинішньому світі. Очевидну позитивну роль володіння рідною мовою важко переоцінити. Професійні відносини, ділові контакти, міжособистісна взаємодія вимагають від сучасної людини універсальної здатності до вміння побудувати безліч різноманітних висловлень як в усній, так і в письмовій формі. Неабияке значення у поступі умінь вести успішну і дієву спілкувальну комунікацію відіграє активний багатий лексичний запас мовця, а саме правильне, вміле, доцільне, точне послуговування лексико-синонімічними одиницями.

Комунікативна компетентність (тобто обізнаність студентів у специфіці функціонування рідної мови в усній і письмовій формах) реалізується у вивченні мовних і мовленнєвих синонімів української мови, ширше, в оволодінні лексичними нормами літературної мови і збагаченні словникового запасу, навчанні студентів вмінню докладно викладати свої думки в усній і письмовій формі. На жаль, сучасне студентство засвідчує низький рівень індивідуального словникового запасу, серйозні недоліки у розвитку зв'язного правильного мовлення, невисокий рівень сформованості особистісних засад для комунікативної компетентності, що негативно відображається на результатах і якості їхніх мовленнєвих умінь, здібностей до конструктивного діалогу, подальшої соціальної самореалізації. Студенти вищої школи зазвичай не вміють відстоювати власну думку, робити узагальнені висновки або вільно і комфортно спілкуватися один з одним. Найчастіше вони намагаються замінити живу, культурну мову стандартною життєвою мімікою і жестами, тобто примітивними невербальними способами спілкування, часто використовуючи жаргонізми і просторічну лексику. З огляду на це, наріжним завданням сучасної педагогічної науки стає розробка ефективної методики навчання студентів роботі над збагаченням і уточненням словникового запасу через вивчення і засвоєння лексико-синонімічних одиниць української мови: чим більшою кількістю слів-синонімів володіє людина, тим точніше реалізується комунікація між людьми як в усній, так і в письмовій формі.

Питанню методики викладання синоніміки у вищій школі присвятили свої праці Ю. Д. Апреся, С. Г. Бережан, Л. А. Булаховський, М. П. Кочерган, В. В. Левицький, Ю. А. Найда, К. І. Пономарьова, О. О. Тараненко та ін. Науковці у своїх розробках постійно звертаються до проблеми вироблення умінь повноцінної спілкувальної компетентності, особливостей збагачення, уточнення й активізації словникового запасу школярів, питань формування навичок доречно і точно використовувати його під час побудови зв'язних висловлювань.

Безсумнівно, на кожному практичному занятті з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у вищій школі необхідно працювати над лексичним значенням слова, розвивати у студентів інтерес і увагу до мовного знаку в процесі оволодіння граматичним матеріалом, формувати навички ретельного добору слова для правильного оформлення і відстоювання власної думки. Значне місце в роботі з лексичним матеріалом української мови займає вивчення лексичних (мовних і мовленнєвих) синонімів і дублетів, адже повсякчасне використання їх під час комунікації допомагає точніше висловити думку, урізноманітнити висловлювання, дієвіше аргументувати свою позицію, передавати своє ставлення, оцінку висловленого, окреслювати комунікативні наміри, уникати невиправданих повторів у тексті. Тому, на нашу думку, неабияку увагу на заняттях треба приділяти послідовному і плідному формуванню у студентів умінь розуміти значення загальномовних і контекстних синонімів, упізнавати й розрізняти їхні семантичні відтінки, відповідно доречно і доцільно вживати за певних комунікативних умов.

Збагачення активного лексичного запасу студентів синонімами забезпечується системою практичних вправ і завдань, що, залежно від мети, можна класифікувати за такими групами: 1) вправи на розпізнавання синонімів серед групи поданих слів, у реченнях і текстах

різних стилів; 2) вправи на з'ясування спільних і диференційних ознак у значенні синонімів і їхніх семантичних відтінків; 3) вправи на добір до поданих слів близьких / тотожних за значенням лексичних одиниць; 4) вправи на взаємозаміну слів у контексті; 5) уведення лексичних синонімів у мінімальний контекст (словосполучення) або речення; 6) вправи на з'ясування функції (взаємозаміни, уточнення, урізноманітнення) синонімів у мовленні; 7) вправи на добір іншомовних відповідників до поданих слів; 8) вправи на пошук синонімів у словнику; 9) вправи на використання синонімів у власних усних і письмових висловлюваннях.

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачено навчити студентів розпізнавати близькі / тотожні лексичні одиниці за значенням у текстах офіційно-ділового, публіцистичного, наукового стилів, доречно взаємозамінювати слова у контексті, знаходити близькі за значенням слова серед слів іншомовного походження, професійної лексики. З цією метою доцільними будуть вправи такого змісту:

Вправа 1. Доберіть до поданих слів синоніми:

абетка, бравурний, варіант, відокремлення, вченість, зауваження, перебудова, перевага, рішення, сучасний, священний, твердження.

Вправа 2. Доберіть до поданих іншомовних слів українські відповідники:

абсолютний, аргумент, динамічний, імперативний, консолідація, мораторій, окультний, одіозний, прокламація, рентабельний, реформа, санкція.

Вправа 3. Доберіть до виділених слів та словосполучень синоніми або синонімічні конструкції:

*1. Проведення дострокових виборів в Україні у найближчій **перспективі** малоімовірне. 2. Вибори повинні **призначатися, як мінімум**, за 4 місяці до їх проведення. 3. Тема реформ в Україні, практично, **примітивізується** і це заважає оцінити **реальний стан** речей. 4. **Псевдоексперти** своїми висловами заважають ґрунтовно і **скрупульозно** оцінити дійсний стан речей. 5. **Громадський активіст** Володимир Гайдамачук навів приклади того, як змінилася українська армія і сьогодні служба у Збройних силах є **престижною і перспективною**.*

Отже, запропонований підхід до вивчення лексичної синоніміки української мови слід розглядати як частину методичної системи опрацювання лексики у вищій школі і як обов'язкову складову формування успішної професійної комунікації. Розглянуті вправи забезпечують органічний зв'язок у послідовному вивченні тем курсу української мови у виші, функційний підхід до вивчення мовного матеріалу, сприяють формуванню у студентства умінь вільно володіти мовою як засобом спілкування, тобто розвивають рідномовну компетентність, а значить, сприяють дієвій і плідній фаховій взаємодії.